

Veilig Huis Antwerpen

Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

FJC BLIKT TERUG. Dit was 2023	
Family Justice Center Antwerpen wordt Veilig Huis Antwerpen 4	
<i>Een structureel personeelsbeleid van de Vlaamse overheid</i>	5
<i>Veilig Huis Antwerpen is verhuisd</i>	6
<i>Adviespunt VerklaringA</i>	7
<i>Storytelling: bijdrage Adviespunt in een CO3-dossier</i>	8
<i>Tandembegeleiding kinderpsychologen</i>	9
SPOOR 0: VEILIG HUIS ANTWERPEN STEUNT. Gespecialiseerde zorg voor cliënten	
NOOR: <i>Cultuursensitieve hulpverlening</i>	11-12-
13	
<i>Steungroepen</i>	14
<i>Oudergroep</i>	15
<i>Weerbaarheidstraining</i>	16
SPOOR 1: VEILIG HUIS ANTWERPEN ADVISEERT. Advieslijn, coaching en vorming	
<i>De advieslijn</i>	18
<i>Coaching aan professionals</i>	19
<i>Vorming</i>	20
SPOOR 2: VEILIG HUIS ANTWERPEN VERBINDT. Samenwerking hulpverlening, politie en justitie	
<i>Tijdelijk huisverbod</i>	22
<i>Aanklappende hulpverlening in het kader van tijdelijk huisverbod</i>	23
<i>Protocol van Moed</i>	24
<i>Begeleidingen IFG-team stad Antwerpen</i>	25
SPOOR 3: VEILIG HUIS ANTWERPEN REGISSEERT. <i>Ketenaanpak CO3</i>	
<i>Ketenaanpak CO3 27 tot en met</i>	36
VEILIG HUIS ANTWERPEN VERSTERKT. Overkoepelend aanbod op het vlak van cliëntondersteuning, adviesverlening door externe diensten en ondersteuning door (kinder)psychologen	
<i>Crisisbegeleiding Crisisteam +18 CAW Antwerpen</i>	38
<i>Kinderpsychologen: coaching, oudergroep en Hoorizon</i>	39
<i>Geestelijke gezondheidszorg in het kader van intrafamiliaal geweld</i>	40
<i>Vrijwilligerswerking</i>	41
<i>Adviesverlening: externe consults</i>	42
FJC BLIKT VOORUIT.	
<i>Wat staat er op de planning in 2024?</i>	44

Veilig Huis Antwerpen blijkt terug

Dit was 2023

Veilig Huis Antwerpen in evolutie

FAMILY JUSTICE CENTER ANTWERPEN WORDT VEILIG HUIS ANTWERPEN

Op 25 november 2023, toen 5 nieuwe Veilige Huizen officieel boven het doopvont werden gehouden, wijzigde onze naam naar **Veilig Huis Antwerpen**.

De kernopdracht blijft om intrafamiliaal geweld via intensieve samenwerking tussen verschillende diensten, over sectoren heen, op een doeltreffende manier aan te pakken, dit onder impuls van de Vlaamse overheid, samen met de stad Antwerpen en haar kernpartners: CAW, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling VKA, centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg VAGGA, parket en lokale politie.

Hiermee zetten we verder in op casusregie in de aanpak van intrafamiliaal geweld (spoor 3). Daarnaast bouwen we vanaf 2024 ook onze lokale werking verder uit. Op dit spoor 2 bieden we gedurende een half jaar casusondersteuning, zodat hulpverlening, politie en justitie elkaar beter en sneller vinden bij de confrontatie met intrafamiliaal geweld. Ook de begeleiding van gezinnen waar de dader een tijdelijk huisverbod kreeg, past in dit spoor.

Professionals kunnen nu al terecht bij Veilig Huis Antwerpen voor advies en ondersteuning via de Advieslijn (spoor 1). De kernpartners zorgen ervoor dat elke vraag tot advies met zorg wordt onthaald.

Bovendien bieden we een groepswerking aan waar lotgenoten steun vinden wanneer ze geraakt worden door intrafamiliaal geweld (spoor 0). Deze groepen zijn er voor volwassenen en kinderen.

Professionals onder één dak nauw laten samenwerken in de strijd tegen intrafamiliaal geweld is en blijft onze insteek. De hoofdfocus ligt op intensieve, integrale trajecten voor gezinnen die geconfronteerd worden met ernstig geweld.

Blijven investeren in onze gezamenlijke aanpak, waarbij we aan de slag gaan met het hele gezin, is dan ook essentieel. Door de krachten te bundelen, voorkomen we nieuw geweld en bieden we slachtoffers, met extra aandacht voor de kinderen, betere bescherming.

Veilig Huis Antwerpen in evolutie

EEN STRUCTUREEL PERSONEELSKADER VANUIT DE VLAAMSE OVERHEID

In functie van de uitrol van Veilige Huizen in gans Vlaanderen voorziet de Vlaamse gemeenschap – Agentschap Justitie en Handhaving een structureel personeelskader bestaande uit:

- 1 Strategisch coördinator (voor Veilige Huizen Antwerpen, Rivierenland en Kempen)
- 1 Netwerkcoördinator
- 2 Operationeel coördinatoren
- 10 Casusregisseurs 4 casuondersteuners voor spoor 2, 6 casusregisseurs voor spoor 3)
- 1 Psycholoog
- 1 Kinderpsycholoog
- 2 Administratieve medewerkers
- 1 criminoloog Veilig Huis

Al deze functies werden voor Veilig Huis Antwerpen ingevuld. Voor een aantal aanwervingen ging het om medewerkers die al in dienst waren (al dan niet voor de Vlaamse overheid) en die met glans de selectieprocedure doorliepen.

NAAST EEN STRUCTUREEL KADER VANUIT DE STAD ANTWERPEN

De stad Antwerpen is als sinds de opstart van het samenwerkingsverband met betrekking tot intrafamiliaal geweld mede-inrichter en voorziet daar volgend kader:

- 1 strategisch coördinator
- 1 operationeel coördinator
- 1 beleidsondersteunend medewerker
- 2 administratieve medewerkers
- 1 criminoloog Veilig Huis
- 1 hoofdmaatschappelijk werker en 4 maatschappelijk werkers die op verschillende sporen worden ingezet

Daarnaast betoelaagt de stad via afsprakennota's verschillende organisaties en projecten bij CAW Antwerpen, CGG VAGGA en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling,

Veilig Huis Antwerpen in evolutie

VEILIG HUIS ANTWERPEN IS VERHUISD

We hadden gehoopt nog enkele jaren te mogen blijven op de locatie in de Bexstraat maar het lot besliste daar anders over.

De verhuisdozen werden daarom begin 2023 opnieuw bovengehaald om in februari te worden uitgeladen op de nieuwe locatie in de **Uitbreidingsstraat 180** in **Berchem**. Hier zijn we gehuisvest op de derde en zesde verdieping.

Opnieuw werd er gekozen voor een centrale locatie waar we eenvoudig te bereiken zijn voor cliënten en professionals.

De zesde verdieping is voorzien voor het onthaal van gezinnen (zie foto). Op de derde verdieping zijn de bureauruimtes van de Veilig Huis-medewerkers, de vormingsruimte en de gesprekllokalen van *Adviespunt Verslaving*.

Veilig Huis Antwerpen in evolutie

ADVIESPUNT VERSLAVING

Bij onze intrek in de Uitbreidingsstraat verwelkomden we het team van Adviespunt Verslaving dat vaste stek vond op onze locatie.

Strikt genomen zijn zij, net als Crisisteam+18 (CAW), geen onderdeel van Veilig Huis Antwerpen. Dit neemt niet weg dat hun verhuizing naar dezelfde werkvloer meteen zorgde voor een vruchtbare uitwisseling op vlak van expertise en een goede samenwerking op gebied van casuïstiek.

Maar de samenwerking is ook ruimer. Op 24 oktober sloot het Adviespunt Verslaving aan op een uitwisselmoment voor casusregisseurs over de-escalatie in gesprekken. Een hulpverlener deelde zijn expertise over gespreksvoering met personen onder invloed. De tips werden ondertussen opgenomen als richtlijn in het agressiebeleid van Veilig Huis. Een gesprek waarbij de cliënt onder invloed verkeert, kan niet doorgaan maar wordt verplaatst naar een ander moment. De casusregisseur verduidelijkt dit aan de cliënt bij aanvang van het traject. Een belangrijke evolutie is dat veiligheidsinschatting tijdens gesprekken niet langer een individuele zaak is maar verankerd is in beleid.

Afgelopen jaar organiseerde Adviespunt Verslaving, met steun van stad Antwerpen, 3 opleidingscycli van 2 dagen over **Dubbeldiagnose: trauma en verslaving**. Hierin werd dieper ingegaan op de relatie tussen middelengebruik en trauma zowel theoretisch als praktijkgericht:

- Hoe ga je als hulpverlener om met middelengebruik en trauma?
- Is een behandeling van trauma risicovol tijdens een verslavingsbehandeling?
- Moet eerst aan de slag gegaan worden met de verslaving?
- ...

Eva, casusregisseur van stad Antwerpen, was aangenaam verrast door de positieve bijdrage van Adviespunt Verslaving in haar dossier:

"Mijn cliënt kampte reeds jaren met een fikse drugverslaving die, zoals vaak in onze casuïstiek, alleen maar geweld in de hand werkte. Een medewerker van Adviespunt voerde verschillende gesprekken met mijn cliënt, motiveerde hem om stappen te zetten, belde hem op de dag van het intakegesprek bij drughulpverlening, enerzijds als reminder aan de afspraak, anderzijds als extra motivatie. Mijn cliënt zette uiteindelijk de stap om zich residentieel te laten opnemen. Hij voelde zich door de hulpverlener ook heel erg gezien. Pas toen hij stappen zette rond zijn druggebruik stopte het geweld ook. We hebben het dossier ondertussen kunnen afronden. De aanklampende aanpak van Adviespunt was toch wel een belangrijke factor voor de ommekeer in deze situatie, daar ben ik van overtuigd."

Veilig Huis Antwerpen in evolutie

TANDEMBEGELEIDING KINDERPSYCHOLOGEN

In het verleden vroegen casusregisseurs af en toe de kinderpsychologen om aan te sluiten tijdens cliëntgesprekken om de bezorgdheden over de kinderen omwille van het geweld te bespreken. Voor veel ouders voelde zo'n gesprek ongemakkelijk aan. Vanaf 2023 besloten we daarom te starten met tandembegeleidingen. De twee kinderpsychologen van Veilig Huis Antwerpen (Vagga en VKA) voeren *standaard* samen met de casusregisseur gesprekken met gezinnen uit stad Antwerpen. In 2023 werd er een tandembegeleiding opgestart voor 23 gezinnen.

In een eerste gesprek met de ouders ligt de focus op ouderschap en het effect van IFG op de kinderen. Na instemming gaan kinderpsycholoog en casusregisseur in gesprek met de kinderen (van 6 tot 18 jaar) om hun te bevragen over hun noden en hen door te verwijzen naar een bestaand aanbod zoals Hoorizon, TarMak en de oudergroep. Soms gebeurt het gesprek in aanwezigheid van alle kinderen. Op andere momenten gebeuren de gesprekken met de kinderen individueel.

Minimum zijn er gesprekken op 3 scharniermomenten: bij opstart van het dossier in de ketenaanpak, bij de voorstelling van het Plan van Aanpak op de weegploeg (4 maand na opstart) en bij de afronding.

Uit een tussentijdse evaluatie bleek dat er meestal meer dan 1 gesprek met de kinderen nodig is. Omdat de nadruk ligt op kwaliteit in plaats van kwantiteit werd er daarom na een half jaar beslist om even een stop in te lassen. Toen hadden de 2 kinderpsychologen samen al 20 gezinnen in begeleiding.

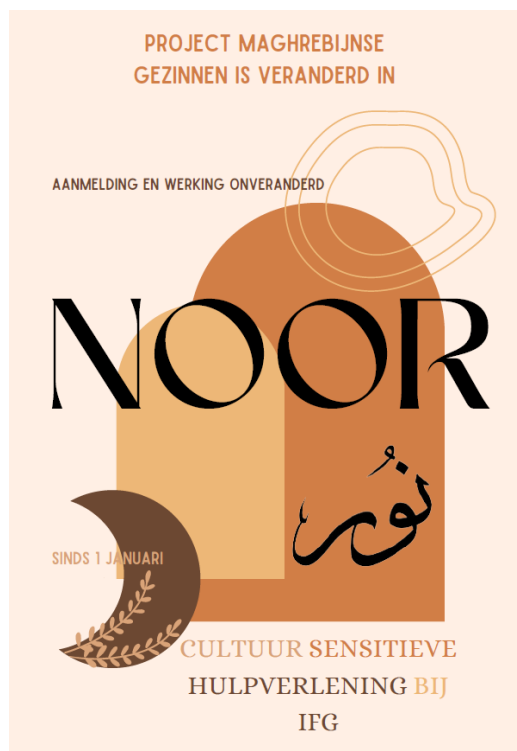
De casusregisseurs ervaren het als een grote meerwaarde dat de kinderpsycholoog aanwezig is bij de gesprekken omdat ze zich gesteund voelen wanneer zij hun bezorgdheden uitspreken. Terwijl de kinderpsycholoog zich focust op het welzijn van de kinderen kan de casusregisseur de andere thema's opnemen met de ouders. Wel blijkt het in de praktijk niet altijd simpel te zijn om een gezamenlijk moment te prikken wat soms zorgt voor vertraging. De betrokkenheid van de psycholoog van bij de opstart wordt eveneens als positief ervaren omdat de gezinsleden dan niets anders gewend zijn.

Spoor 0

Veilig Huis Antwerpen steunt

Gespecialiseerde zorg voor cliënten van Veilig Huis
Antwerpen

NOOR - Cultuursensitieve psychosociale hulpverlening in het kader van intrafamiliaal geweld

Begeleidingen 2023

In 2023 wijzigde de naam van het project Intrafamiliaal Geweld bij Maghrebijnse Gezinnen naar Noor. De kerntaken, namelijk laagdrempelige en aanklampende hulpverlening voor het hele gezinssysteem aanbieden, blijven behouden. Ook de methodieken blijven ongewijzigd. In een eerste fase zetten de medewerkers in op vraagverduidelijking, ook een gesprek met de pleger wordt standaard voorgesteld. Niet alle slachtoffers of plegers wensen dit. De hulpverlener neemt hierbij een *meerzijdige partijdige rol* op, en tracht in te zetten op bemiddeling (waar mogelijk). De hulpverlener bekijkt met het gezin de mogelijkheden tot doorverwijzing naar andere hulpverlening.

In 2023 startte het team *85 begeleidingen* op, ten opzichte van 91 in 2022. Maar omdat het team in de tweede jaarhelft afscheid nam van 1 VTE zijn er verhoudingsgewijs *meer begeleidingen opgestart*. In totaal liepen er 91 begeleidingen wat in vergelijking met de 79 van 2022 een stijging van 15 % is. Voor het 3de jaar op rij neemt dit aantal toe. Sinds 2021 is er een stijging van maar liefst 35 %!

Het team werkt hoofdzakelijk met gezinnen van Maghrebijnse origine, al worden, via infosessies, ook andere gemeenschappen met een migratieachtergrond vertrouwd gemaakt met de methodiek.

NOOR - vervolg

Wat zeggen de gezinnen zelf over hun begeleiding?

Ook in 2023 vroegen we feedback van de gezinnen. 12 cliënten, zowel vrouwen als mannen, gingen hierop in. De meeste respondenten voelen zich altijd welkom in Veilig Huis Antwerpen (99 %) en zijn tevreden met de begeleiding (91 %). 74 % van de bevroegden geeft aan dat ze na de begeleiding beter, dan wel veel beter in staat zijn hun leven in eigen handen te nemen.

Hoewel de bereikbaarheid van de hulpverlener minder scoort, zijn cliënten tevreden over de snelheid waarmee de begeleiding kan opstarten.

66 % ervaart meer veiligheid na de begeleiding.

Toeleidingen

Afgelopen jaar waren er **87 toeleidingen** naar gepaste hulpverlening, vooral naar het Adviescentrum Migratie (CAW) en de CAW-huizen, eerstelijns psycholoog, Geestelijke gezondheidszorg, juristen en de lotgenotengroep. Ook hier zit het aantal toeleidingen in de lift: ten opzichte van 2022 is er een stijging van maar liefst 34 %!

De toolbox

De toolbox die in 2021 werd ontwikkeld, bestaat uit een werkboek voor de cultuursensitieve (inclusieve) hulpverlener, een gespreksleidraad, een aangepaste veiligheidskaart en richtlijnen voor teamverantwoordelijken om cultuursensitief aan de slag te gaan in hun team. Afgelopen jaar zette het team verder in op de verspreiding ervan.

Aan de basisvorming IFG van het CAW, die zowel voor CAW- als voor medewerkers Veilig Huis gebruikt wordt, werd een cultuursensitieve insteek toegevoegd, wat door deelnemers van de basisvorming positief wordt geëvalueerd. De basisvorming IFG werd vorig jaar aan alle CAW-medewerkers en aan medewerkers Veilig Huis aangeboden. Daarnaast was er een infomoment van Veilig Huis Antwerpen met een workshop rond het thema cultuursensitiviteit waarbij de toolbox eveneens werd toegelicht.

NOOR - vervolg

Trends 2023

- Dossiers kenmerken zich door een grote complexiteit op allerlei leefdomeinen. Standaard zijn er noden op vlak van verblijf en woonst. Deze moeten eerst vervuld worden vooraleer er kan overgegaan worden naar de eigenlijke begeleiding. De medewerkers evolueren daardoor noodgedwongen meer richting maatschappelijk werk.
- Omwille van schaamte blijven gezinnen te lang in de gewelddadige situatie zitten. Mogelijk kan het helpend zijn om reeds bij aanvang van het gezinsherenigingsproces te sensibiliseren rond de problematiek zodat gezinnen sneller hulp zoeken.
- Administratieve noden zijn grote stressoren die leiden tot geweld en het in stand houden. Deze tendens was het afgelopen jaar meer dan ooit merkbaar.
- Meer complexe en zwaardere problematieken, met name psychiatrische problematieken. Bij plegers is er vaak sprake van problematisch alcohol- of druggebruik al dan niet in combinatie met een psychiatrisch ziektebeeld. Het blijft moeilijk om hen toe te leiden naar de juiste zorg. Jongvolwassen plegers die nog bij de ouders inwonen, hebben in de meeste gevallen een verslavingsprobleem.

Good practices

- Het team maakt gebruik van verschillende methodieken. Zo worden duplopoppetjes bij het koppelgesprek regelmatig ingezet, vooral bij grote gezinnen. Vaak onthalen cliënten deze methodiek bij aanvang op de nodige scepsis. Eens deze hindernis overwonnen levert het hen vaak inzichten over dynamieken eens zij zelf hun gezin schetsen met deze poppetjes.
- Meerzijdige partijheid leidt tot het opentrekken van de situaties en is noodzakelijk om door minimalisering en ontkenning heen te breken. Het traject start bij het slachtoffer om vervolgens de pleger te betrekken en een volwaardige plek in de begeleiding te geven. Hiervoor moet de nodige tijd uitgetrokken worden.
- In de meeste dossiers wordt een veiligheidsplan uitgewerkt.
- De samenwerking binnen Veilig Huis werkt goed. Er wordt ook vaak een netwerkoverleg georganiseerd voor de betrokken diensten op casusniveau. Ook informeel overleg met andere medewerkers van Veilig Huis rond het cultuursensitieve krijgt vaak een plek.

Steungroepen

In 2023 kwam de steungroep van Veilig Huis Antwerpen op 6 tijdstippen samen, telkens in een wisselende samenstelling. In de periode van de verhuizing maakten we geen extra reclame voor de steungroep.

Vanaf september lag de focus heel erg op de werving van nieuwe leden. Dit gaf de bijeenkomsten opnieuw een nieuwe impuls. De steungroep telt nu 14 leden. Niet alle deelnemers zijn elk bijeenkomst aanwezig.

Gemiddeld nemen er 5 à 6 deel onder begeleiding van 2 Veilig Huis-medewerkers.

De vergadering start steeds met samen een pizza eten, kennis maken met elkaar en horen hoe de maand geweest is.

Na de pauze wordt een bepaald thema behandeld. Voorlopig waren de thema's trauma en herstel. In december sloten we het jaar af met een kerstfeestje.

We spraken ook af dat vanaf januari 2024 we 1 maal per maand blijven samen komen maar dan telkens afwisselend een maandag, dinsdag of een donderdag.

De lotgenoten leerden de steungroep kennen door:

- Vzw Zijn
- Weerbaarheidstraining
- Via opleidingen over het FJC
- Via 1712
- Via Slachtofferhulp

De [steungroep van het project Noor](#) werd in 2023 **11 keer** georganiseerd en bereikte **111 unieke personen**. In vergelijking met 2022 werden er **35 % meer deelnemers** bereikt. Net als andere jaren worden er diverse thema's behandeld. Afgelopen jaar kwamen deze thema's aan bod:

- de impact van geweld op kinderen door het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling
- Healing en zelfontwikkeling was het thema tijdens 3 sessies onder begeleiding van een exteme cognitieve gedragstherapeut
- Groeien naar zelfhelend vermogen
- Een groepssessie gedragstherapie
- De soorten grenzen: fysiek, emotioneel, mentaal
- HOOP-trainingen werden tijdens 2 sessies georganiseerd
- 1 sessie handelde over trauma en het brein
- Tijdens 3 sessies wisselden vrouwen ervaringen uit en versterkten ze elkaar.

We spreken niet meer over lotgenoten- maar over [steungroepen](#). Dit kadert in de nieuwe structuur van Veilig Huis Antwerpen waar vanaf 2024 beide steungroepen onder spoor 0 vallen. Zij kennen uitbreiding naar bijkomende steungroepen voor [meer doelgroepen](#) in de loop van het jaar.

Oudergroep 'Breng weer rust in je gezin'

De *oudergroep 'Breng weer rust in je gezin'* is een zinvol aanvullend aanbod in functie van bewustwording bij ouders van de impact van IFG op kinderen.

Naast psycho-educatie is er ruimte voor reflectie en uitwisseling van ervaringen. Ouders vinden herkenning en voelen zich erkend. De oudergroep nodigt hen uit te spreken over het ouderschap, voorbij de grenzen van schaamte en schuldgevoel.

In 2023 werden er *5 oudergroepen* georganiseerd. 2 daarvan bestonden voor het eerst uit *2 bijeenkomsten*. De meerwaarde daarvan is dat ouders extra kunnen geactiveerd worden in hun ouderrol en ter verdieping. Ook in 2024 zullen er oudergroepen worden georganiseerd met 2 contactmomenten.

Er waren in 2023 *56 aanmeldingen* vanuit onder andere de ketenaanpak, VKA, OCJ, SDJ en justitiehuis. Uiteindelijk waren er *26 deelnemers*. Indirect werden hierbij *57 kinderen* bereikt.

Weerbaarheidstraining

1 georganiseerde sessie – 11 deelnemers

In mei 2023 organiseerden we een weerbaarheidstraining, bestaande uit 2 volledige dagen, waaraan 11 vrouwen deelnamen.

Vanaf 2024 mikken we opnieuw op de organisatie van 2 weerbaarheidstrainingen per jaar. Om voldoende kandidaten te kunnen bereiken is het nodig om de flyer goed te blijven verspreiden bij onze partners.

Terugblik: realisaties en good practices

De weerbaarheidstraining bestond uit 2 *intense maar geslaagde dagen*. Sommige kandidaten konden last minute niet deelnemen wegens persoonlijke redenen. Na de volledige cursus vulden de kandidaten een evaluatieformulier in om ervaringen in kaart te brengen en te bekijken hoe we de training zo toegankelijk en inspirerend mogelijk houden. De feedback toonde een groot enthousiasme aan.

De **belangrijkste bevindingen** uit de feedback:

- De *motivatie voor deelname* omvat altijd het krijgen van meer zelfvertrouwen en het beter leren omgaan met situaties waar grenzen worden overschreden, bijvoorbeeld lastig worden gevallen op straat, ongewenst, agressief gedrag ervaren binnen het gezin of door een vriend, ...
- De deelnemers gaven aan een *groter gevoel van zelfvertrouwen en veiligheid* te hebben na de cursus. Dit schrijven ze voornamelijk toe aan de 'doe'-oefeningen zoals de rollenspelen, de fysieke technieken, het leren omgaan met bepaalde situaties (vb. achtervolgd worden op straat), ruimte creëren waarin reacties op ongewenst gedrag kunnen worden afgetoetst en geoefend.
- Ze vonden het positief om hun ervaringen te kunnen delen en feedback te krijgen over hoe anderen hen ervaren als ze een grens aangeven en deze ook vasthouden.
- Het belang van het leren hanteren van *lichaamstaal* die in overeenstemming staat met verbale communicatie om een boodschap duidelijk te maken.
- *Werken in groep* rond gemeenschappelijke ervaringen werkt erg versterkend voor de vrouwen. Daarnaast wordt de ontkrachting van 'victim blaming' als positief ervaren.
- De grote meerderheid wilt zich inschrijven voor een *opfrissingscursus of langere weerbaarheidstraining*.

Spoor 1

Veilig Huis Antwerpen
adviseert

Advieslijn, coaching en vorming

De advieslijn

Professionelen met een specifieke vraag over intrafamiliaal geweld kunnen terecht op de advieslijn van Veilig Huis Antwerpen. De IFG-teams van stad Antwerpen en het CAW bemannen deze lijn. Deze en andere vragen ontvangen de medewerkers van de advieslijn:

In 2023 ontving de advieslijn **747 vragen**. Vergeleken met 2022 toen er **497 vragen** binnenkwamen, gaven de medewerkers van het CAW en IFG-team stad Antwerpen maar liefst **50 % meer consults**.

De advieslijn behandelt vragen die telefonisch of per mail binnenkomen. Dit laatste is vaak het geval bij vragen uit de eigen organisatie. Zo kwamen **80 vragen** van CAW-werkingen bij de advieslijn terecht. Het IFG-team van stad Antwerpen behandelde **136 vragen** van andere stedelijke diensten die .

In **54 %** van de gevallen komen de vragen van 'externe' professionals. De overige **46 %** komt vanuit de achterban van het CAW en stad of van medewerkers Veilig Huis Antwerpen.

Vanaf 2024 wordt de advieslijn verder uitgebouwd en zullen de medewerkers, naast de dispatch van vragen naar de diverse sporen van Veilig Huis Antwerpen ook een eenmalig advies op afroep kunnen verzorgen.

Trends 2023

- Complexere casuïstiek: psychiatrisch ziektebeeld en/of verslaving in combinatie met andere problematische leefdomeinen.
- Cliënten vinden moeilijk of geen hulp door complexiteit én wachtlijsten. Gevolg: situaties escaleren zodat situaties meteen spoor 3-waardig zijn.
- de advieslijn ontvangt meer situaties van ernstig geweld aangemeld zonder dat er pv's zijn.
- Meer meldingen over gedwongen huwelijken van jonge vrouwen.
- Meer jongvolwassen plegers die thuis inwonen, meestal met een psychiatrische en/of verslavingsproblematiek.

Good practices

De naamsbekendheid van Veilig Huis Antwerpen vergroot waardoor professionals steeds gemakkelijker de weg vinden en blijven vinden naar ons.

Coaching aan professionals

De advieslijn van Veilig Huis Antwerpen is het startpunt van veel adviesvragen die professionals stellen, zowel per mail of telefonisch. Medewerkers van CAW Antwerpen en van stad Antwerpen (in het bijzonder de sociale centra) kunnen daarnaast beroep doen op een coaching van hetzij het IFG-team van CAW, hetzij van het IFG-team van stad Antwerpen.

In totaal waren er *130 coachings* in 2023. 80 coachings gebeurden aan CAW-medewerkers en 50 aan medewerkers van stedelijke diensten. Het IFG-team van stad Antwerpen startte vanuit 17 coachings eveneens een begeleiding op.

Van zodra er meer dan 2 contacten zijn met een professional naar aanleiding van een adviesvraag spreken we over een coaching.

Vorming

Afgelopen jaar werden er opnieuw heel wat vormingsactiviteiten gehouden om de expertise van professionals over IFG te vergroten.

Allereerst werden er opnieuw **4 infomomenten** georganiseerd om de bekendheid met het aanbod van Veilig Huis Antwerpen nog verder uit te breiden. Een infomoment start altijd met een globale voorstelling waarna het tijd is voor het meer praktijkgerichte gedeelte. Zo worden er telkens 4 workshops georganiseerd waaraan bezoekers kunnen deelnemen. Een vast thema is een workshop over de ketenaanpak waarbij een casusregisseur komt vertellen wat de job precies inhoudt.

Daarnaast komt per infomoment een dienst van Veilig Huis Antwerpen haar werking voorstellen. Afgelopen jaar werden er workshops gegeven over het project Hoorizon en het kindperspectief, aanklappende hulpverlening in het kader van een tijdelijk huisverbod/plegeraanpak en cultuursensitief werken.

De infomomenten kunnen steeds op veel belangstelling rekenen. Afgelopen jaar verwelkomden we 272 deelnemers uit uiteenlopende organisaties.

Vaste waarde blijven de **basis-, introductie- en andere gespecialiseerde modules** van **het IFG-team CAW**. In totaal werden in 2023 **438 deelnemers** bereikt (in 2022 631 deelnemers, in 2021 413) bereikt en werd er **148 uren** (208 in 2022, 112 uur in 2021) aan vorming aangeboden. De reden van deze lagere cijfers is uitsluitend ten gevolge van personeelscapaciteit.

De basisopleiding IFG werd in 2023 aan 81 medewerkers van CAW Antwerpen gegeven tijdens 6 vormingen van 4 halve dagen. Ook aan nieuwe medewerkers van Veilig Huis Antwerpen wordt standaard de basisvorming gegeven door CAW, in samenwerking met politie, parket en VKA. In 2023 werd 1 vorming gegeven. In totaal volgden 97 personen de basisvorming.

Er moet opgemerkt worden dat de basisvorming IFG meer en meer geïntegreerd wordt in overkoepelende vormingen over Veilig Huis Antwerpen, gedragen door meerdere diensten. Een voorbeeld hiervan is de vorming die de consultants van de sociale dienst jeugdrechtbank kregen.

Vanuit diverse hoeken krijgen we vragen om vorming op maat te houden. Afgelopen jaar kwamen er zo onder andere vragen om vormingen te geven aan hogescholen en universiteiten. Ook kwamen er vragen tot uitwisseling met andere sectoren: bijvoorbeeld eerstelijnszone, politie, advocatenkantoren, ... In totaal bereikten we hier 262 personen mee.

In 2023 werkten we het basispakket vorming verder uit dat we in 2024 zullen beginnen geven, samen met een poule van medewerkers van Veilig Huis.

Spoor 2

Veilig Huis Antwerpen verbindt

Samenwerking politie, justitie en hulpverlening

Tijdelijk huisverbod

1. TIJDELIJK HUISVERBOD IN HET GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT ANTWERPEN

Tabel 1: Aantal opgelegde tijdelijke huisverboden, vergelijking over 3 jaren

	2021	2022	2023
Aantal tijdelijke huisverboden	134	148	192
Aantal verlengingen	97	98	128

Bron: interne registratie parket Antwerpen

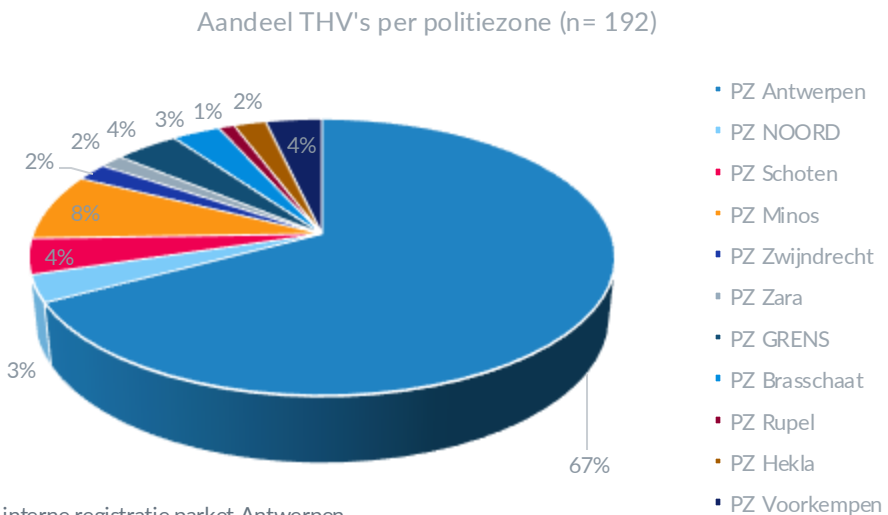
In 2023 legde het Parket Antwerpen 192 tijdelijke huisverboden op. Vergeleken met 2022 (148 tijdelijke huisverboden) zien we een procentuele toename van maar liefst 30 %.

In 2022 legde het Parket Antwerpen 148 tijdelijke huisverboden (2,8 THV/week) op. Vergeleken met 2021 zien we een procentuele toename van 43 %.

128 (67 %) van de 192 opgelegde THV's werden door de familierechtbank verlengd. Bij 92 THV's (bijna 72 %) werd de maximale termijn van 3 maanden opgelegd.

Bij het aandeel THV's per politiezone, merken we dat de meeste THV's worden opgelegd aan plegers uit politiezone Antwerpen (129 of 67 %). Maar ook in de meeste andere politiezones is er sinds 2023 een toename te zien van het aantal THV's.

Grafiek 1: Overzicht opgelegde THV's per politiezone, procentueel

2. Aanklampende hulpverlening bij tijdelijk huisverbod (team THV/CAW)

In 2023 meldde het justitiehuis **70 gezinnen** aan (ten opzichte van 61 in 2022) wat een toename van 15 % betekent. Het team startte **47 begeleidingen** voor gezinnen in stad Antwerpen op (50 van de 70 aangemelde gezinnen woonde in stad Antwerpen) en **11 begeleidingen** voor de regio Noord/Grens/Brasschaat. Daarnaast werden er **6 preventieve begeleidingen** opgestart, volgens afspraak met het Parket Antwerpen. Dit brengt het aantal opgestarte begeleidingen op **64 begeleidingen**. Vergelijken met 2022 is dit een stijging van 35 %. Samen met de begeleidingen die reeds in 2022 opgestart werden, brengt dit het aantal **lopende begeleidingen** op **83** (64 voor stad Antwerpen, 19 voor de regio's Noord, Brasschaat en Grens).

Aan **23 gezinnen** werd een **nazorgtraject** op vrijwillige basis aangeboden.

In de meeste dossiers werd er gewerkt met het hele gezin. Slechts uitzonderlijk haakten niet alle gezinsleden aan. In **33 dossiers** (47 %) kon voor het cliëntensysteem een **doorverwijzing** gerealiseerd worden. In vergelijking met 2022 toen in 78 % van de dossiers een doorverwijzing gebeurde, lukte dit in 2023 veel minder.

Tendensen 2023

- Net als in 2022 is er sprake van grote **complexiteit**, zowel in **veelheid** aan problematieken als in **ernst**. We denken dan bv. aan psychiatrische problematiek en verslavingsproblematiek die in de meeste dossiers voorkomen. Bij doorverwijzing botst het team vaak op uitsluitingscriteria bij hulpverleningsdiensten. Op een begeleidingstermijn van 3 à 6 maanden is er door de grote complexiteit niet altijd veel resultaat te boeken.
- Meestal is er nog geen andere hulpverleningsdienst betrokken. In combinatie met noden op vlak van de meest **primaire levensbehoeften** (woonst, inkomen, administratie, ...) leidt dit ertoe dat de teamleden in eerste instantie **maatschappelijk werk** moeten verrichten vooraleer zij komen tot de eigenlijke begeleiding.
- **Doorverwijzing** van cliënten is moeilijk door de lange **wachlijsten en/of opnamestop** bij diensten.
- **"De wereld komt dichtert"**. De grotere instroom van cliënten uit het Midden-Oosten, een regio met enerzijds een recent oorlogsverleden en gekenmerkt door een grote culturele diversiteit vergt een andere manier van begeleiden. Naast verdieping in de culturele geplogenheden van deze gemeenschappen is het nodig om steeds weer nieuwe ingangen te proberen vinden waardoor er minder snel resultaten kunnen geboekt. Ook aanwezige oorlogstrauma's vertragen de voortgang bij deze begeleidingen.

23

Good practices

- Uit cliëntevaluatie komt naar voor dat het **psycho-educatieve luik** (bv. over **gewelddynamieken, de impact van geweld op kinderen, ...**) van de begeleiding erg verhelderend is voor cliënten.
- In alle dossiers kan een **veiligheidsplan** opgesteld worden en worden **interactiepatronen** besproken, zelfs bij aanwezigheid van een psychiatrische problematiek.
- Door de aanklampende aanpak **haken cliënten** die hulpverlening moe waren, **aan** en wordt hun vertrouwen hersteld. Na het afsluiten van de begeleiding vinden zij vaak de weg terug met hun vragen.

Protocol van Moed

Protocol van Moed biedt consults en organiseert casusoverleg tussen VKA, OCJ, parket en de aanmelder. In 2023 werden **43 consultvragen** aangemeld. Deze consultvragen kwamen uit verscheidene hulpverleningsorganisaties (waaronder CAW diensten, CLB, vragen vanuit Veilig Huis, ...). Deze vragen gaan voornamelijk over hoe de 'eerste' stappen zetten rond verontrusting of het advies inwinnen welke jeugdzorginstantie best betrokken wordt. Vanuit consult gebeurt er soms coaching rond aanspreken van ouders, het gericht doorverwijzen richting reguliere hulpverlening, doorverwijzen naar consultfuncties van de gemandateerde voorzieningen of mee motiveren om een M-document in te dienen. De vraag naar een Protocol van Moed overleg is dan (nog) niet aan de orde. Alle consultvragen worden **anoniem** behandeld. In 2023 stroomde 1 van de 3 consultvragen door casusoverleg (in 2022 was dit nog 1 op 5).

De aanmeldingen voor het casusoverleg kwamen in 2023 vanuit VKA (regulier en MANO team), OCJ Antwerpen, CLB, Pleegzorg, Kind en Gezin, Slachtofferhulp CAW, Psychiatrisch verpleegkundig team stad Antwerpen, CGG VAGGA etc. De helft van de aanmeldingen dit jaar kwam van de vaste partners VK en OCJ. De overgrote meerderheid van de aangemelde dossiers betreft situaties van **intrafamiliaal geweld**, zo gaat het om kinderen die getuige zijn van geweld (vaak tussen ouders), waar kinderen het slachtoffer zijn van lichamelijke mishandeling, verwaarlozing, seksueel grensoverschrijdend gedrag in het gezin of opgroeien in een situatie van hoogconflictueus ouderschap.

In 2023 vonden er **23 inhoudelijke casusbesprekingen** plaats. Uit de resultaten van de bespreking komt naar voren dat in een groot deel van de aangemelde casussen verder kan gegaan worden met het advies binnen de huidige begeleiding van de aanmelder. Er is niet telkens een nood om (verdere) stappen richting meer gedwongen jeugdzorg (VK,OCJ of parket/ jeugdrechtbank) te zetten na het casusoverleg en het samenleggen van de informatie. Wél wordt er **een grondiger en duidelijker beeld** verkregen van de situatie waardoor er verder kan gewerkt worden met het cliëntsysteem. In andere dossiers waren er wel verdere stappen nodig richting jeugdzorg (zoals indienen M – document of doorsturen naar jeugdrechtbank) of werden er acties verwacht vanuit het parket.

Uit een anonieme evaluatie door de aanmelders kwamen deze resultaten naar voor:

- 93 % van de respondenten geeft aan dat de adviezen vanuit het casusoverleg duidelijk zijn
- 90 % geeft aan dat ze verder kunnen met de gegeven adviezen
- Een deel van de aanmelders geeft aan dat de verwachtingen niet helemaal ingelost zijn. Dit gaat dan over:
 - De uitvoering van het gekregen advies is niet haalbaar
 - De aanmelder had liever een andere uitkomst gezien
- Enkele reacties over de meerwaarde van het project:
 - "De combinatie van én de juridische informatie én de insteek vanuit hulpverlenend perspectief."
 - "Waar ik als hulpverlener vastliep, kon het Protocol van Moed me terug een opening bieden. Er zal met een goede en duidelijke voorbereiding verdere stappen worden ondernomen met de cliënten. Overleg met alle verschillende partijen was zeker een meerwaarde, verschillende brillen die voor verschillende visies zorgde".

Begeleidingen IFG-team stad Antwerpen

Naast casusregie in dossiers ketenaanpak op spoor 3 begeleidt het team gezinnen die door stedelijke diensten, vooral de sociale centra, worden aangemeld.

Het afgelopen jaar kwamen er **343 vragen** bij de dienst terecht via de advieslijn. In 50 gevallen evolueerde een adviesvraag naar een coaching van de maatschappelijk werker/betrokken stedelijke dienst waarbij er verschillende contacten waren met de begeleidende dienst.

Vanuit de adviesvragen werden er in 2023 **28 begeleidingen opgestart**. Samen met de dossiers van voorgaande jaren bracht dit het totaal op **56 lopende begeleidingen**.

Het team ontwikkelde, samen met VK Antwerpen, een **webinar** over het effect van geweld op de kinderen. In 2024 wordt deze verder aangevuld met 2 webinars over enerzijds kindermishandeling en anderzijds over omgaan met verontrusting. Daarnaast fungeert de webinar als basis voor de basisopleiding IFG van Veilig Huis Antwerpen.

Trends en tendensen

Ook in de casuïstiek van het IFG-team is er sprake van een grote complexiteit.

Enkele vaststellingen:

- problemen op de huisvestingsmarkt
- Meer cliënten met migratieachtergrond, vaak vanuit oorlogsgebied met bijhorende oorlogs- en vluchttrauma's.
- Meer cliënten met psychiatrische en verslavingsproblematiek
- Wachtlijsten in de hulpverlening leiden tot uitzichtloosheid bij cliënten
- Meer nood aan langere en intensievere trajecten

Good practices

- Meer aandacht voor wurging
- Meer aandacht voor het kindperspectief

Spoor 3

Veilig Huis Antwerpen
regisseert

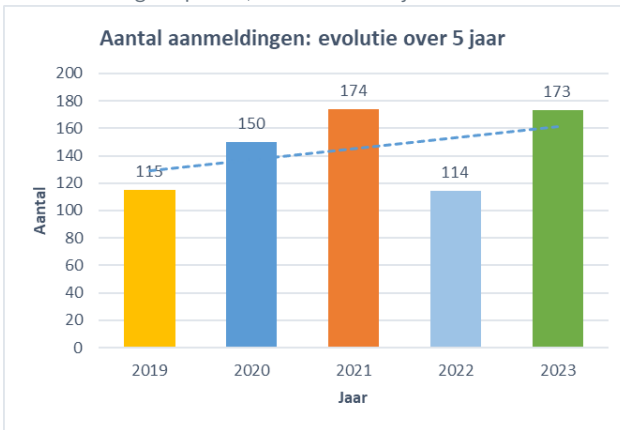
Ketenaanpak CO₃

AANMELDINGEN 2023

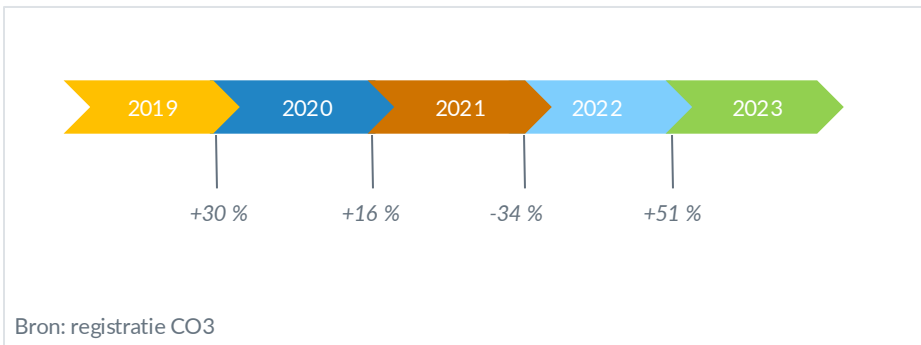
173 aanmeldingen

In 2023 werden 173 gezinnen aangemeld. Dit brengt ons na een jaar waarin het aantal aanmeldingen gevoelig daalde (34 % of 114 aanmeldingen in 2022), opnieuw op het niveau van 2021 toen ten gevolge van de aanhoudende coronamaatregelen er 174 gezinnen werden aangemeld voor de ketenaanpak. In vergelijking met 2022 kende het aantal aanmeldingen opnieuw een stijging van zo'n 52 %!

Grafiek 2: Aantal aanmeldingen spoor 3, evolutie over 5 jaar

Figuur 1: procentuele toename van het aantal aanmeldingen CO₃, evolutie over 5 jaren

INSTROOM KETENAANPAK 2023

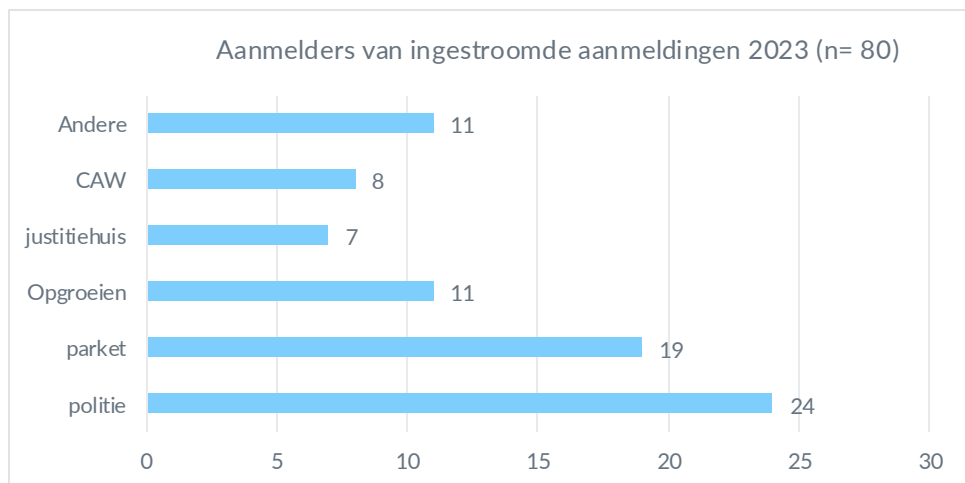
- 118 van de 173 meldingen konden nog in 2023 besproken worden. Voor 55 andere dossiers is er pas in het eerste kwartaal van 2024 een bespreking op het triage-overleg.
- **86 meldingen** (73 %) voldeden aan de instroomcriteria (zie verder)
Echter was er voor 6 meldingen op het moment van bespreking op het triage-overleg geen casusregisseur beschikbaar. Hierdoor konden ze niet instromen.
- **80 meldingen** (68 %) stroomden in en kregen een casusregisseur toegewezen
- **55 dossiers** (32 %) konden nog niet besproken worden in 2023
- 33 meldingen stroomden niet in: er werd besloten dat de ketenaanpak niet het gepaste antwoord was. We toetsten deze meldingen aan onze instroomcriteria:
 - GEVAAR:** gaat het om een situatie waarin verschillende risicofactoren samenkomen?
 - MOEILIJKE OPSTART:** kan het gezin vrijwillig aanhaken bij hulpverlening of is er meer aanklappende aanpak nodig?
 - MULTIPROBLEEM:** gaat het om een gezin waarin stressfactoren en/ of middelenmisbruik een belangrijke rol spelen in het geweld?
 - NOOD AAN REGIE:** is er afstemming nodig tussen de acties van hulpverlening, politie en justitie?

INSTROOM KETENAANPAK 2023

Wie meldt aan in 2023?

Voor de 80 ingestroomde dossiers is de verdeling van de aanmelders als volgt.

Grafiek 3: Overzicht aanmelders 2023, volgens organisatie

Bron: registratie CO3

Verduidelijking bij deze cijfers

- Het cijfer van Opgroeien bevat 9 aanmeldingen vanuit SDJ. OCJ en Kind & Gezin nemen telkens 1 aanmelding voor hun rekening
- Vanuit politie blijft PZ Antwerpen met 11 aanmeldingen de grootste aanmelder, gevolgd door PZ Minos met 6 aanmeldingen. PZ Grens en Zwijndrecht melden elk 2 gezinnen aan, PZ Rupel en Zara telkens 1 gezin.
- Het cijfer onder Andere bevat aanmeldingen van het Protocol van Moed en Vagga, evenals aanmeldingen vanuit Bijzondere Jeugdzorg, school, huisarts en lokale besturen.

CASUSREGIE 2023

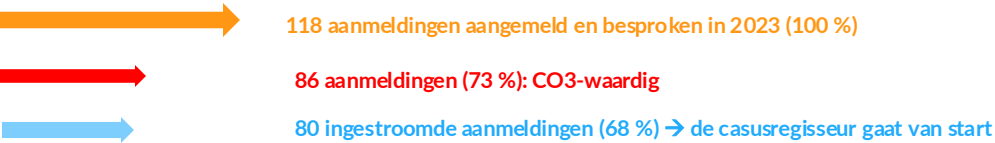
Wat is casusregie?

Van zodra de aangemelde situatie instroomt in de ketenaanpak, gaat de casusregisseur actief aan de slag met het gezin. Op basis van noden, wensen en verwachtingen én met de focus op veiligheid, stelt hij/zij het Plan van Aanpak op.

De casusregisseur doet dit niet alleen. Hij/zij maakt gebruik van multidisciplinaire overlegmomenten (minstens voor de bespreking van het plan van aanpak, opvolging van de afgesproken acties, en afronding van de casusregie), om tot een gedragen afstemming te komen van het plan van aanpak, met inspraak van hulpverlening, politie en justitie.

De casusregisseur doet zelf niet aan hulpverlening maar 'regisseert' de verschillende acties die nodig zijn om het geweld te stoppen.

Deze casusregie kan worden opgenomen door één van de organisaties die reeds aan de slag zijn in het gezin. Indien dit niet mogelijk of niet wenselijk is, kan ook beroep worden gedaan op een casusregisseur van CO3. Dit is enkel mogelijk als er hiertoe 'beschikbaarheid' is.

Toewijzing casusregie in 2023

Bij **80 aangemeldingen** werd op het triage-overleg geoordeeld dat aan de criteria voldaan was én was er op moment van bespreking een casusregisseur van start gaan met het gezin.

De vraag naar een ketenaanpak overstijgt steeds het beschikbare aanbod. Het is zaak een keuze te maken in welke dossiers instromen en welke niet. Bij zulke beslissingen gaan we niet over één nacht ijs: op integere en objectieve wijze beoordelen we alle aanwezige elementen en toetsen we dit aan de hand van het risicotaxatie-instrument. De dossiers die bijgevolg het hoogst scoren op vlak van risicofactoren maken de meeste kans om in te stromen in de ketenaanpak.

Joyce, casusregisseur van de Vlaamse overheid, startte vorig jaar in Veilig Huis Antwerpen en vertelt hoe zij haar vroegere werkervaring gebruikt in haar huidige job.

“Ik werkte tot vorig jaar bij Multiversum waar ik mensen met een verstandelijke beperking begeleidde en de betrokken hulpverlening wegwijs maakte in het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap)-landschap. Deze ervaring is al goed van pas gekomen sinds ik bij Veilig Huis Antwerpen werk.

Ik begeleid een jonge vrouw met een beperking. Tijdens het eerste gesprek merkte ik dat ze de zaken die ik aanbracht niet begreep en dat het haar niet lukte om lang haar aandacht bij het gesprek te houden. Ze heeft een VAPH-nummer dus nu ben ik aan het uitzoeken of ze ook een erkenning heeft. Hopelijk kan ze op termijn (niet-rechtstreeks toegankelijke) hulpverlening vanuit het VAPH krijgen. Maar de procedures van het VAPH duren lang en ook de wachtlijsten zijn navenant. Zo kan het wel tot 5 jaar duren vooraleer iemand hulp krijgt. Daarom heb ik alvast reguliere hulpverlening, bijvoorbeeld gezinszorg, opgezet zodat ze nu al ondersteuning kan krijgen bij de praktische zaken. Ik heb geleerd dat wat ik nu doe hopelijk zijn vruchten afwerpt in de toekomst.

Als casusregisseur bewaak ik mee dat de verwachtingen van de betrokken diensten in overeenstemming is met de draagkracht van cliënten. We gaan altijd uit van een groeimarge maar soms is het gewoon wat het nu is. Als professional kun je je hier best rekening mee houden. Zo heb ik met deze cliënte de afspraak dat ze pas op een netwerkoeverleg aansluit als de betrokken diensten al op één lijn zitten. Anders is het voor haar veel te verwarrend. Stel dat ze zich moet inschrijven bij de babysitdienst om opvang te hebben voor haar zoontje als ze een afspraak heeft met de bewindvoerder. Dit zo communiceren is al genoeg om haar te verlammen. Daarom pak ik het stapsgewijs aan. Eerst zich inschrijven bij de babysitdienst zodat een babysit kan komen als ze weg moet. Als dat tot een goed einde is gebracht, nemen we het volgende stapje op. Het zit in die kleine dingen.”

Verdeling casusregie

Als we kijken naar de verdeling van de dossiers in casusregie, zowel naar organisatie als naar regio, dan komen we tot volgende resultaten:

Tabel 2: Verdeling casusregie per regio

Verdeling casusregie regionaal 2023												
	Antwerpen	Zwijndrecht	Rupel	Brasschaat	Grens	Noord	Minos	Schoten	Hekla	Voorkepen	Zara	Totaal
30 jun	112	8	14	5	4	1	14	1	1	10	1	171
31 dec	95	11	11	5	5	2	17	1	2	8	2	159

Bron: registratie CO3

Tabel 3: Verdeling casusregie per organisatie

Verdeling casusregie per organisatie 2023										
	VKA	CAW	Stad Antwerpen	Vlotter (Rupel)	Mortsel (Minos)	Vlaamse overheid	Justitiehuis	SDJ	CLB	Totaal
30 jun	48	29	11	10	15	50	3	4	1	171
31 dec	32	30	6	10	19	57	0	4	1	159

Bron: registratie CO3

Plannen van Aanpak in 2023

In 2023 kregen **69 dossiers** een **Plan van Aanpak** (in 2022: 63 dossiers) dat werd besproken op de **Expertentafel PVA** (voorheen: weegploeg). Achter dit cijfer schuilen **298 unieke personen** voor wie acties werden vastgelegd. **Situationele stress** werd door de casusregisseurs met 46 keer (58 %) het vaakst aangeduid als **IFG-profiel**, 14 keer was dit in combinatie met een ander IFG-profiel (bv. Langdurige zorg, opvoedstress, ...).

Op de expertentafel PVA bespreken we ook afrondingen. In 2023 werden **102 dossiers** ter afronding besproken (14 dossiers zonder Plan van Aanpak afgerond, bv. omwille van een verhuis naar een andere regio, gezinssituatie veranderd, ... kort na instroom). Ten opzichte van de 50 dossiers in 2022 is dit een **stijging van maar liefst 104%**!

In 2022 lastten we al sporadisch extra expertentafels in om deze afrondingen te kunnen bespreken omdat de tweewekelijkse agenda's helemaal dichtslibden. Vanaf 2023 was deze tendens helemaal merkbaar. Ondanks de **9 extra expertentafels** die we organiseerden voor de bespreking van afrondingen, moesten casusregisseurs vaak maandenlang wachten vooraleer hun afronding aan bod kwam.

Afronding en evaluatie

Wat is ...?

Als de doelstellingen van het Plan van Aanpak behaald zijn, wordt een dossier op de expertentafel Plan van Aanpak *afgerond*. Vanaf dan wordt start een periode van 6 maanden waarin het dossier nog geopend is maar niet meer actief wordt opgevolgd. Is de situatie na 6 maanden nog steeds stabiel dan wordt het dossier multidisciplinair besproken op een overlegtafel en *afgesloten*.

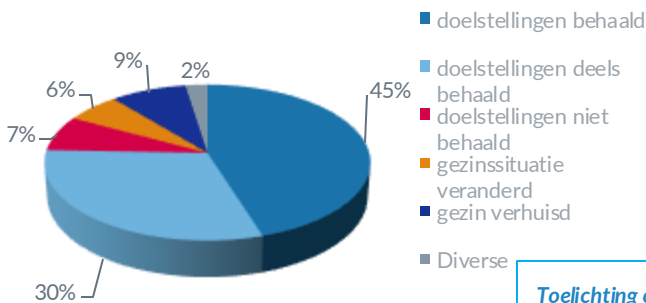
In 2023 werden *102 dossiers afgerond* op de weegploeg. *14 van deze dossiers* werden afgerond zonder Plan van Aanpak, bv. omdat de gezinssituatie wijzigde of omdat het gezin naar een andere regio verhuisde kort na instroom.

In 49 % van deze dossiers (n= 51) werden de *doelstellingen behaald*. In deze dossiers werd het geweld gestopt én werden risicofactoren verlaagd/beschermende factoren verhoogd. In 35 % van de dossiers werden ze *deels* behaald (n= 36) en in 6 % van de dossiers (n= 7) *niet behaald*. In de *overige* 10 % (n= 10) verhuisde het gezin naar een andere regio of wijzigde de gezinssituatie.

82 dossiers werden afgesloten. Dit is een toename van 61 % ten opzichte van de 51 dossiers die in 2022 werden afgesloten. De resultaten hiervan zijn als volgt:

Grafiek 4: resultaten van dossiers afgesloten in 2023 (bron: interne registratie ketenaanpak)

Afgesloten dossiers 2023, volgens resultaat (n= 84)

Toelichting categorieën

- ❑ *Doelstellingen behaald:* IFG gestopt én risicofactoren op één of meerdere leefdomeinen weggewerkt/beschermende factoren verhoogd.
- ❑ *Deels behaald:* IFG gestopt, met problemen op één of meerdere leefdomeinen
- ❑ *Niet behaald:* IFG en aanwezige multiproblematiek → vaak gezinnen met een chronische problematiek en jarenlange opvolging
- ❑ *Diverse:* dossier nooit opgestart → casusregisseur uit dienst, opvolger startte pas lange tijd later

"Out-of-the-box denken is soms nodig om een uitzichtloze situatie te doorbreken" -

Annemie, casusregisseur voor CAW Antwerpen

"In 2021 werd ik casusregisseur van Linda en Robert (fictieve namen), een koppel dat al 50 jaar getrouwd is en waar al jaren sprake was van IFG. Linda is manisch-depressief met periodes van psychoses. Met haar gedrag haalt ze vaak het bloed onder de nagels van Robert. Uit onmacht werd hij dan agressief in een poging om haar terug tot rust te brengen. Op twee jaar tijd werden er 14 pv's ziek persoon opgesteld maar slechts 1 keer was er een gedwongen opname. Na deze opname was het even rustig maar na enkele maanden begon alles opnieuw. Robert was aan het einde van zijn Latijn maar wilde zijn vrouw niet achterlaten. Ze is hulpbehoevend en ondanks alles, zag hij haar nog graag.

Ze waren al jaren gekend bij Slachtofferzorg van PZ Antwerpen. Die dienst verwees hen vroeger al door naar Extra dat heel wat pogingen ondernam om hulpverlening te installeren: huishulp, Mobiel Psychiatrisch Team, ..., maar Linda en Robert wilden nergens in mee. Ik had gedurende een jaar verschillende gesprekken met hen en met de betrokken hulpverlening maar ook bij mij bleven ze de boot afhouden. Het had dan ook weinig zin om een Plan van Aanpak op te stellen. We hadden wel kunnen bereiken dat Linda nu medicatie nam waarvoor de huisarts zou opvolgen. In samenspraak met Linda, Robert en de hulpverlening besloten we het dossier af te ronden want we geraakten niet meer verder.

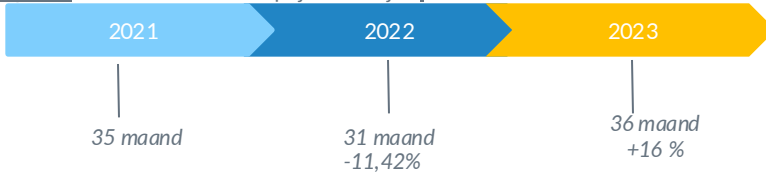
Enkele maanden later escaleerde de situatie helemaal opnieuw. Zo waren er tijdens 1 week dagelijks verschillende politie-interventies waarbij ze Linda tot 5 maal toe naar het ziekenhuis brachten voor een gedwongen opname. Maar omdat ze gedronken had, wilde het ziekenhuis hier niet in meegaan. De huisarts nam ook geen verantwoordelijkheid op. Op aanraden van een collega legde ik contact met een geriater met specialisatie oudermisbehandeling. Ik mocht de casus anoniem bespreken en op basis van mijn verhaal verwees ze mij door naar een collega geriater met nog meer expertise. Linda kreeg nog dezelfde week een afspraak. Samen met Slachtofferzorg politie gingen we Linda thuis ophalen.

Door de diagnose en meer gepaste medicatie verbeterde de situatie. Met de geriater sprak ik af dat hij bij een escalatie de procedure voor een gedwongen opname in gang zou zetten. Maar dat was niet nodig. Door de gepaste medische zorg bleef Linda's situatie stabiel en stopte het geweld. Niet veel later konden we het dossier succesvol afronden. Voor mij was dit het beste bewijs dat je als casusregisseur creatief moet blijven en ook wel eens buiten de grenzen van je vertrouwde kader moet kunnen kijken voor een oplossing."

Wat is de gemiddelde doorlooptijd in 2023?

CO3-dossiers worden, omwille van hun complexiteit, lang opgevolgd. De 82 dossiers die in 2023 zijn afgesloten, werden gemiddeld **36 maanden** opgevolgd. Ten opzichte van 2022 neemt de doorlooptijd met 16 % toe.

Figuur 2: Gemiddelde doorlooptijd over 3 jaar

7 van deze dossiers liepen meer dan 4 jaar (1.500 dagen). Om te vermijden dat deze dossiers het gemiddelde uit proportie trekken werd voor de berekening gebruik gemaakt van het gewogen gemiddelde.

Trends 2023

- Multiproblematiek op bijna elk leefdomeinen, én afwezigheid van hulpverlening. Combinatie van psychiatrische problemen, verslaving en/of justitiële maatregelen bemoeilijkt de zoektocht naar hulp nog meer. CO3 als *last resort*?
- Meer gezinnen hebben geen sociaal netwerk waarop ze kunnen terugvallen.
- Verregaande modulering met kortdurende trajecten zorgt ervoor dat veel cliënten uit de boot vallen omwille van de complexiteit. Tendens ontstaat daardoor dat we evolueren van vraaggericht naar aanbodgericht werken: hoe passen we cliënten in in het bestaande aanbod?
- Kinderen: meer ernstige problematieken die de draagkracht van ouders overschrijden waardoor crisissen in het gezin zich blijven opstapelen. Daarnaast is er geen gepaste hulpverlening beschikbaar. Door de lange wachtlijsten in de jeugdzorg blijven kinderen in de onveilige thuissituatie.
- Meer migratie uit oorlogsgebied leidt ertoe dat er eerst moet gewerkt worden aan de oorlogstrauma's vooraleer de aandacht kan gaan naar het IFG en eventuele andere risicofactoren. Dit heeft uiteraard zijn weerslag op de doorlooptijd van een dossier.

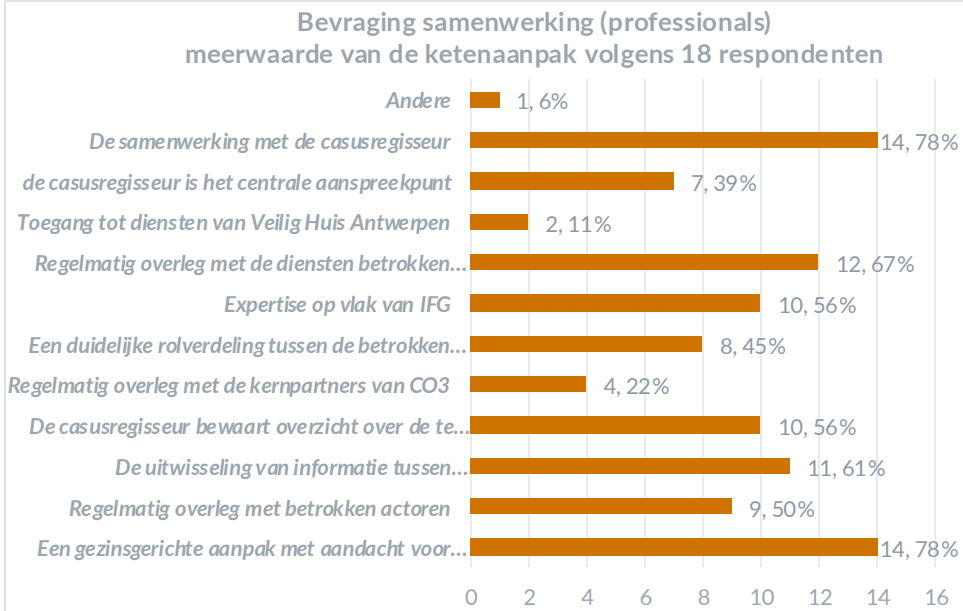
Good practices

- Situationele stress is het voornaamste IFG-profiel in onze casuïstiek. Vanuit die optiek liep in 2022 een proefproject met de plegergroep Stressless waarin werd stilgestaan bij de zorgen en noden van plegers en waarin zij werkten rond stressfactoren en -reductie. Opvallend was dat deze andere benadering van plegers zorgde voor een verandering bij hen. Ook in 2023 namen we deze benadering verder mee in de dossierwerking.
- Nabijheid psychologe-kinderpsychologen is een absolute meerwaarde om mee na te denken, door te verwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening, voor gespreksvoering met de cliënt.
- Dossiers in tandem zijn niet enkel leerzaam maar zorgen voor meer gedragenheid en een gedeelde visie
- 1 keer per maand zetelt een expert inzake eegerelateerd geweld op Veilig Huis Antwerpe. Casusregisseurs ervaren het als heel ondersteunend om hun casussen te kunnen bespreken en tips te ontvangen. .

Bevraging van partners én cliënten

In 2023 startten we met de stelselmatige bevraging van de partners over de samenwerking. Uit de antwoorden die we ontvingen, blijken vooral onze gezinsgerichte aanpak, de infodeling tussen partners, de regelmatige afstemming tussen diensten en één centrale aanspreekpersoon de voornaamste redenen te zijn om de ketenaanpak als meerwaarde te beschouwen.

Grafiek 5: resultaten bevraging samenwerkingpartners

In dezelfde periode vulden 10 cliënten, allen slachtoffers, de cliëntbevraging in. 8 van hen (80 %) gaven aan dat de casusregisseur hen bij de start duidelijk uitlegde wat de ketenaanpak precies inhoudt. Ook voelden zij zich gehoord en gesteund door de casusregisseur en vonden zij dat deze goed bereikbaar was. De meesten hadden geen suggesties ter verbetering van onze werking, al bleek uit het antwoord van 1 respondent dat het bij een wissel van casusregisseur belangrijk is dat de cliënt hiervan snel op de hoogte wordt gebracht. Vooral gezien de evolutie waarin Veilig Huis Antwerpen zit met nieuwe aanwervingen en casusregisseurs die in 2024 hun focus verleggen naar een ander spoor van de werking, is het belangrijk voor onszelf om hier voldoende aandacht voor te blijven hebben.

Veilig Huis Antwerpen versterkt

Overkoepelend aanbod binnen het FJC op het vlak
van cliëntondersteuning, adviesverlening door
externe diensten en ondersteuning door
(kinder)psychologen

Crisisbegeleiding (Crisisteam +18/CAW)

Wat omvat crisisbegeleiding?

4 modules: crisismeldpunt, crisisinterventie, crisisbegeleiding en crisisopvang.

Het *crisismeldpunt* is 24/7 bereikbaar. Aanmeldingen komen voornamelijk vanuit cliënten zelf: ze nemen zelf contact op met het meldpunt.

- Een *crisisinterventie* bestaat uit 1 tot 3 gesprekken tot de crisis ontmijnd en veiligheid geïnstalleerd is en de cliënt zelf verder kan. Soms is een *crisisbegeleiding* nodig. Deze bestaat gemiddeld uit 6 weken en 3 tot 5 gesprekken per week. Vaak betrekken we de pleger en hebben we gesprekken met de kinderen. Doel is om veiligheid te installeren en het gezin verder op weg te zetten, bijvoorbeeld met een verwijzing naar een andere dienst. In andere gevallen is verwijzing niet nodig en ronden we af na 6 weken.
- Soms is *residentiële opvang* voor slachtoffers en kinderen nodig om de veiligheid te kunnen garanderen. Crisisopvang gaat steeds gepaard met begeleiding.

718 individuele cliënten waarvoor een crisisinterventie gebeurde

123 crisisbegeleidingen waarvan ambulante, residentiële crisisbegeleidingen

348 crisisconsults aan professionals

Cijfers 2023

In 2023 waren er 718 *crisisinterventies*. Vergeleken met 2022 is dit een stijging van 20 % (n= 600). Het aantal crisisbegeleidingen halveerde ten opzichte van 2022. Dit heeft te maken met een afgenomen capaciteit ten gevolge van ziekte van de medewerkers. Sinds 2021 is er een daling van het aantal crisisbegeleidingen waar te nemen.

Het aantal *crisisconsults* dat aan professionals wordt gegeven ligt al sinds 2021 in dezelfde lijn. Aan 11 cliënten werd nazorg geboden.

39

Trends en tendensen

- meer *precaire statuten*. Het gevolg voor residentiële opvang is dat aan deze cliënten max. 1 week opvang kan geboden worden (kosten niet terugbetaald). Interne regels bepalen dat er slechts 1 onbetaald verblijf op 1 moment kan zijn. 8 slachtoffers moesten om die reden geweigerd worden.
- veel huisvestingsproblemen: bv. te krappe woning, onhygiënische huisvesting, te hoge huurprijs in relatie tot het inkomen, ...
- De *opvang* is vaak *volzet*, ondanks toename THV. In 54 gevallen moest toegang tot crisisopvang geweigerd worden wegens capaciteitstekort.

Kinderpsychologen: coaching, oudergroep en Hoorizon

Veilig Huis Antwerpen biedt plaats aan 3 kinderpsychologen, 1 vanuit VKA en 2 vanuit CGG Vagga.

Twee kinderpsychologen bieden in hoofdzaak *inhoudelijke ondersteuning over het kindperspectief* aan medewerkers van Veilig Huis Antwerpen. Onder andere in de ketenaanpak CO3 werden zij frequent *geconsulteerd* (VKA: 74 consults ¹) bij de opmaak en bijsturing van een plan van aanpak. Dit gebeurde tijdens deelname aan overlegtafels en teamvergaderingen. Daarnaast gaven zij *65 keer een 1-op-1-consult* aan medewerkers. Er werd stilgestaan bij specifieke vragen voor de betrokken kinderen en hoe met hen en hun ouders in gesprek te gaan.

Bijkomend werden er *36 gezamenlijke gesprekken* gevoerd met ouders over de ontwikkeling van de kinderen, de impact van het geweld en hoe er aan herstel van fysieke en emotionele/relatieve veiligheid in het gezin kan gewerkt worden.

Nieuw vanaf 2023 zijn de *tandembegeleidingen* waarbij de kinderpsycholoog en de casusregisseur van bij de opstart van een CO3-dossier gesprekken voeren met ouders en kinderen. In 2023 liepen er in totaal, zowel vanuit VKA als CGG Vagga, *38 tandembegeleidingen*.

Tijdens de oudergesprekken richten zij de blik actief op de beleving van de kinderen en wordt er gesproken over/stilgestaan bij de impact van IFG op de hen. De gesprekken met kinderen en jongeren richten zich in eerste instantie op de voorstelling van CO3 en wat die kan betekenen voor hun gezin. Kinderen en jongeren krijgen de ruimte om op verhaal te komen en hun zorgen/wensen te bespreken. Daarnaast is er aandacht voor psychoeducatie (de impact van de spanningen thuis op emoties, gedrag, ... Ook wordt er stilgestaan bij mensen uit de omgeving die op de hoogte zijn van de thuissituatie en die zij als steunend ervaren. De betrachting is steeds om voor elk kind minstens 1 steunende volwassene te voorzien. Dit blijft echter een moeilijk te realiseren doelstelling gezien de aard van de begeleidingen. Desondanks zal dit ook in 2024 niet worden losgelaten en zal er blijvend gezocht worden naar wat er nodig is om dit doel te realiseren.

40

Het project *Hoorizon (CGG Vagga)* biedt sinds 2021 eerstelijnspsychologische zorg voor jongeren en kinderen die opgroeien in een situatie van intrafamiliaal geweld. Hiermee proberen we hun ontwikkelingskansen te vergroten door te luisteren naar hun zorgen en vragen. In juni 2022 werd het project stopgezet omwille van einde relancemiddelen maar kreeg dankzij de steun van stad Antwerpen vanaf september 2022 een vervolg. In deze periode werden *37 begeleidingen opgestart* en werden *20 begeleidingen afgerond*. In 3 gevallen was er een vroegtijdige stopzetting van de begeleiding. Omwille van zwangerschapsrust werden 14 begeleidingen overgenomen door de andere kinderpsychologen van Veilig Huis Antwerpen. Ook deze werden ondertussen alle afgerond.

De kinderpsycholoog organiseerde *3 groepsessies* waarbij 13 kinderen werden bereikt. Daarnaast werkte zij mee aan *4 vormingen* over onder andere de Babo-box (geweld bespreekbaar maken) en een workshop Signs of Safety (words and pictures). Vanaf 2024 is het project ingebed bij de Vlaamse overheid.

¹ Volgens samenwerkingsafspraken voorziet enkel VKA cijfers voor deze en de 2 volgende indicatoren.

Geestelijke gezondheidszorg in het kader van intrafamiliaal geweld

Stad Antwerpen financiert een aantal deelwerkingen van CGG Vagga

Time-Out werking CGG Vagga: agressiebeheersing binnen de (ex-)partnerrelatie

Deze werking staat in voor de behandeling van volwassen pleegers. Het aanbod van Time-Out heeft als doel om de agressie te reduceren en zo verder geweld te voorkomen in de toekomst. Dit vertrekt vanuit het leren verantwoordelijkheid opnemen voor de gepleegde feiten tegenover het slachtoffer en tegenover de maatschappij. Bij Time-Out is er de mogelijkheid tot groeps-, individuele en koppeltherapie. Het Time Out project ontvangt vanuit de stad Antwerpen een toelage voor een halftijdse medewerker, voor het aanbieden van therapietrajecten in het kader van het samenwerkingsverband 'Veilig Thuis'.

In 2023 kreeg het project zo **29 aanmeldingen**, wat in vergelijking met 2022 een stijging is van 26 % (n=23). Voor het eerst sinds 2 jaar werd er opnieuw **1 groepsaanbod** georganiseerd. Daarnaast liepen er **53 behandelingen** (in 2022 45), goed voor **443 contacturen**.

Basta!-project CGG Vagga

Basta! richt zich op (jong)volwassen personen met (een risico op) ernstige psychische problemen of psychiatrische stoornissen, die interpersoonlijk, grensoverschrijdend agressief gedrag hebben gepleegd. Behandeling van agressief interpersoonlijk gedrag heeft tot doel herhaling van het gedrag te voorkomen (hervalpreventie). Hiertoe wordt gewerkt aan het herkennen en leren controleren van de interacties tussen gevoelens, gedachten en gedragingen die leiden tot agressie, en het aanleren van aanvaardbare alternatieven voor agressie. Bij dit alles wordt rekening gehouden met de context waarbinnen dit gedrag tot stand komt/in stand wordt gehouden. Behandeling in het kader van het Basta! -project is individueel. In 2023 werden **184 unieke personen** aangemeld bij het project, wat een lichte stijging is met 5 % ten opzichte van 2022. **272 personen** kregen een behandeling in 2023. Dit is een daling van 7 % ten opzichte van 2022. Een langere behandelduur ligt aan de basis hiervan.

1 Plek - eerstelijnspsycholoog CGG Vagga

1 Plek komt tegemoet aan de nood aan snelle en laagdrempelige psychologische hulpverlening: kortdurende psychische hulp, psychologische diagnosestelling, snelle interventie en ondersteuning. Deze hulp kan zowel worden ingezet met betrekking tot intrafamiliaal geweld als voor andere problematieken. In 2023 kreeg het project **289 aanmeldingen**, een stijging van bijna 8 % vergeleken met 2022 toen er ook al sprake was van een stijging van 21 % ten opzichte van 2021. Hiervan werden **26 personen** vanuit Veilig Huis aangemeld (in 2022 waren dit er 19).

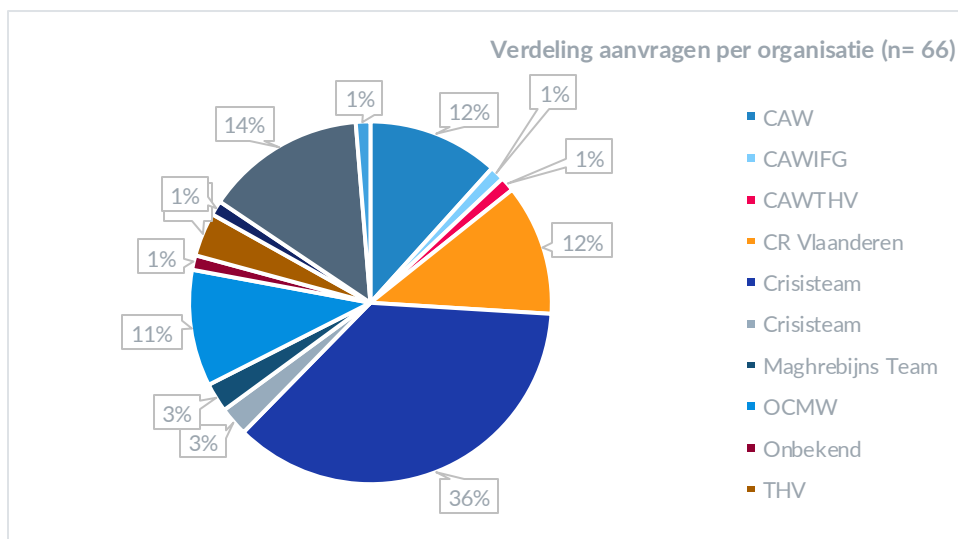
In dit project kunnen diensten van stad Antwerpen en Veilig Huis Antwerpen kwetsbare cliënten doorverwijzen zodat zij laagdrempelig kunnen kennismaken met gespecialiseerde psychologische hulpverlening. Aan de hand van een uitgebreide psychologische indicatiestelling worden de (hulp)vragen en noden van de cliënt in kaart gebracht en kan er op korte termijn psychologische hulp worden opgestart.

Vrijwilligerswerking

In 2023 waren er 77 aanvragen voor de inzet van een vrijwilliger (tegenover 141 in 2022). 66 of 86 % hiervan kon effectief doorgaan. Een reden waarom de aanvraag niet doorging is omdat ze geannuleerd werd of omdat de vrijwilliger niet kwam opdagen).

Net als vorige jaren zijn de CAW-diensten koploper met 47 aanvragen (61 %). Vooral het Crisisteam+18 maakt met 30 aanvragen (39 %) het vaakst gebruikt van een vrijwilliger. De andere 19 aanvragen (25 %) kwamen van andere teams binnen Veilig Huis Antwerpen zoals het VKA, IFG-team van stad Antwerpen en het Vlaamse team.

Grafiek 6: Verdeling aanvragen per organisatie (bron: jaarverslag vrijwilligerswerking)

In tegenstelling tot vorige jaren was er in 2023 meer vraag om cliënten te begeleiden naar verschillende diensten zoals mee begeleiden naar de rechtbank, naar districtshuis, naar een residentiële opvang voor intake, naar moeders voor moeders, naar een vluchthuis, ...

Zoeken naar woonst en administratie in orde brengen is goed voor samen bijna 50 % van de aanvragen.

Organisatie	Aanvragen	Percentage
Administratie	13	17%
Begeleiden	32	41%
Kinderopvang	3	4%
Onbekend	2	3%
Tolken	2	3%
Woonst	25	32%
Totaal	77	100%

Tabel ?: verdeling leefdomeinen aanvragen (bron: jaarverslag vrijwilligerswerking)

Adviesverlening: externe consults

Deze partners boden in 2023 consults aan, op maandelijkse of tweewekelijkse basis:

- 2 advocatenkantoren verzorgden in totaal **86 juridische consults**
- Dienst Vreemdelingenzaken gaf **12 adviezen verblijfrecht** aan cliënten/medewerkers op Veilig Huis Antwerpen. Daarnaast gaf de verbindingspersoon nog in **40 situaties** advies via mail, telefonisch of online.
- Sinds Adviespunt Verslaving een stek vond in Veilig Huis Antwerpen zijn er geen vaste maandelijkse consults meer. De medewerkers worden heel vaak ad hoc aangesproken waardoor er geen precies cijfer kan gegeven worden over het aantal adviezen dat ze geven in dossiers. Wel sloten zij een 3-tal keer aan op een overlegtafel van de ketenaanpak en werd op overlegtafels 12 keer doorverwezen naar de dienst. Ook gaven zij vorming aan de casusregisseurs over het de-escaleren van gesprekken en gaven zij hun input bij het maken van interne afspraken over gespreksvoering met cliënten onder invloed. Tot slot sloten zij telkens 1 keer aan op een coachingsmoment en een moreel beraad. Voor 2024 werken we aan een registratiesysteem zodat alle ad hoc-vragen gecapteerd worden.
- Gerechtsdeurwaarders van 2 kantoren hielden in totaal **15 consults**
- Het team Relaties van het CAW gaf aan **8 consults** aan medewerkers van Veilig Huis Antwerpen.
- PUNT. Vzw (hulp- en adviescentrum voor de ondersteuning van slachtoffers van seksueel geweld) houdt maandelijks een inloopmoment op Veilig Huis Antwerpen. Zij gaven **22 consults** (in 2022 waren dit er nog slechts 10) en organiseerden **4 groepsessies** met een bereik van **4 unieke personen** in het voorjaar van 2023. Tijdens de groepsessies krijgen cliënten van Veilig Huis Antwerpen handvaten aangereikt om de eigen grenzen te leren bewaken en het bewustzijn hierover te vergroten. De samenwerking tussen de vzw en Veilig Huis zat in 2023 in een stijgende lijn en wordt in 2024 verder verduurzaamd, onder andere met nieuwe groepsessies.
- Ook systeemtherapeut Gijs Simons gaf in 2023 **34 individuele consults** en **6 plenaire sessies** over IFG/eergerelateerd geweld aan medewerkers van Veilig Huis Antwerpen.
- Permanentie Humanitarian Welfare Association (werken rond vlotte integratie, gendergelijkheid en tegen seksuele intimidatie en misbruik): hebben maandelijks een inloopmoment en zagen **10 cliënten/medewerkers** van Veilig Huis Antwerpen.

43

In voorgaande jaren misten we vaak cijfers doordat de registratie nog niet op punt stond. Vanaf begin 2023 gingen we aan de slag met notitieboekjes waarin de externe consultants zelf registreerden hoeveel consults ze verzorgden.

Tijdens de verhuisperiode begin vorig jaar waren deze diensten minder aanwezig.

Veilig Huis Antwerpen blijkt vooruit

Dit wordt 2024!

Wat staat er op de planning in 2024?

Veilig Huis Antwerpen is altijd in beweging. In 2023 werkten we deze elementen uit waar we vanaf 2024 verder mee aan de slag gaan:

ALGEMEEN

- Verdere uitwerking mede-inrichterschap Vlaamse overheid en stad Antwerpen, met aandacht voor inbedding strategisch coördinator, politiecoördinator, psycholoog, kinderpsycholoog en administratieve medewerker (aangeworven door Vlaamse overheid) in werking Veilig Huis Antwerpen en voor behoud coördinerende rol (strategisch coördinator, operationeel coördinator en criminoloog).
- Finaliseren afspraken met lokale besturen over samenwerking in het kader van Veilig Huis, met betrekking tot casusondersteuning of -regie

SPOOR 3: CASUSREGIE

Start termijn 18 maanden voor casusregie

SPOOR 2: CASUSONDERSTEUNING

- Uitwerken aanmeldingsflow, triage-overleg en expertentafel
- Opstart aanklappende hulpverlening in het kader van praetoriaanse probatie

SPOOR 1: ADVISEREN VAN PROFESSIONALS

- Verderzetting Advieslijn Intrafamiliaal geweld met uitbreiding naar de teams van het VKA en de Vlaamse overheid -Agentschap justitie en handhaving (naast CAW en stad Antwerpen IFG-team)
- Casusbespreking op afroep
- Vorming over intrafamiliaal geweld: uitwerken basis- en thematische vorming

SPOOR 0: STEUNGROEPEN EN -TRAJECTEN

Opstart steungroepen voor mannen, kinderen en met betrekking tot 'stress'